

Historio pri la internacia lingvo, 10-a parto
La esperantistoj kaj Schleyer kaj Leterujo : la respondo de M. C. Butler
Claude Gacond, 240-a radioprelego, 1968.05.15 & 18

Cl.- Parolas gesinjoroj Claude kaj Andrée Gacond.

La pasintan semajnon ni vidis, kiel Zamenhof provis rehonorigi la personecon de Schleyer antaŭ la esperantistaro.

A.- « *Ni devas esti justaj, ni devas taksi ĉiun homon ne laŭ lia venko aŭ malvenko, sed laŭ liaj laboroj. Kaj la laboroj kaj meritoj de sinjoro Schleyer estis tre grandaj.* »

Cl.- Per tiuj diroj Zamenhof provis ĉesigi agadojn, kiujn li malŝatis. Kiam en regiono la volapŭka lingvo ĉesis esti praktikata profite al esperanto, tiam esperantistoj sentis la bezonon festi la eventon. Kaj tion farante ili ofte ne forgesis sendi malafablajn leterojn al la prelato Schleyer.

A.- Alifojke ili kaŝis sian malafablecon malantaŭ pli civilizitaj moroj. Dum grupa kunveno, kie oni manĝis volapŭkaĵojn, tio signifas : mokis pri tiu ĵargono, oni decidis publike marki la venkon de esperanto super Volapŭk. Tre afable oni redaktis oficialan leteron oferante al Schleyer gravan honorigon. Kaj oni atendis senpacience la respondon.

Cl.- Ĉiukaze oni gajnis. Imagu, ke Schleyer estus akceptinta la honorigon. Tuj en ĉiuj gazetoj esperantistaj oni estus anoncinta lian konvertiĝon al esperanto, kaj en la neesperanta gazetaro oni estus orkestrinta belan varbkampanjon profitante de tiu evento.

A.- Nu, Schleyer rifuzas la honorigon. Imagu lian malafablecon. Oni volis danki lin pro lia sindono al la komuna ideo, kaj li rifuzas tiun pacan geston. Tio estas hontinda, netolerebla. Oni konis la fiulon, kaj sciis, ke li estas malamiko de la internacia lingvo. Kaj vidu, kion li sendis al ni : gazetaĉojn nelegeblajn ! Oni remanĝis volapŭkaĵojn. Kaj en la gazetaro en pli oficiala tono oni esprimis sian miron pri la malafableco de Schleyer, aŭ oni profitis rememorigi, ke ekde 1890, jaro de la skismo, Volapŭk ne plu ekzistas.

Cl.- Oni simple evitis mencii, ke tamen volapŭkaj gazetoj daŭre aperadas, ke asocioj ankoraŭ funkcias, kaj ke tion oni iom timas. Kaj ke la reformema Volapŭka Akademio konstruas novan lingvon, kiu allogas pli da personoj, ol oni estus dezirinta. Pri tio oni vane serĉos mencion en la esperanta gazetaro.

A.- Ni prenu ekzemplon, kiu okazis en 1900, dum la jaro de la pariza universala ekspozicio, kie ne nur esperanto havis sian budeton, sed ankaŭ Volapŭk kaj la lingvo de Bolak. La oficiala organo de la tiama esperantistaro, *Lingvo Internacia*, en la numero de junio 1900 kronikas :

Cl.- « *El Rusujo : Societo Espero en San Peterburgo sendis la sekvantan raporton. [...] Sekvas kunvena raporto kun kasspezoj. Poste troveblas interesa paragrafo, kiu bone priskribas la atmosferon, kiun ni ĵus elvokis : « La plej interesa parto de la kunsido estis legado de Pekoĵ Presaj, kiun faris s-ro K. Ostanieviĉ. Por tio li kolektis la plej malsaĝajn artikolojn pri Esperanto, kiuj estis presitaj en diversaj rusaj gazetoj dum la lasta tempo. Kelkaj artikoloj estis tute legataj, el la plej malsaĝaj do s-ro Ostanieviĉ citis nur kelkajn rimarkindajn eldirojn, kaj ĉiu gazeto ricevis aparte juĝon por sia artikolo. Ĝi nature elvokis iom da disputo kun gazetistoj alestintaj kaj la rezultato de tiu ĉi disputo estis nature bona por nia lingvo.* »

A.- Poste sekvas listo de personoj, kiuj estis elektitaj honoraj membroj de **Espero**. Tiu listo finiĝas per : « *kaj Johann Schleyer – kreinto de la Volapŭk.* »

A.- Du paragrafojn poste ni legas : « *Multaj personoj, elektitaj kiel honoraj membroj de Espero, sendis al ĝia komitato leterojn kun fotografajoj siaj. Por elekti s-ron Schleyer kiel honoran membron Espero havis la celon montri, ke sinjoro Schleyer, kiel ni esperantistoj –*

Historio pri la internacia lingvo, 10-a parto
La esperantistoj kaj Schleyer kaj Leteruĵo : la respondo de M. C. Butler
Claude Gacond, 240-a radioprelego, 1968.05.15 & 18

ano de la sama ideo, faris multe por ĝi kaj Espero devis per ia maniero esprimi al li sian estimon. Sed s-ro Schleyer resendis al Espero la honoran bileton kun surskribita vorto « refusé » kaj kun folieto presita, kiu penas montri al ni, ke laŭ la artikoloj de gazetoj de 1890 Volapük estis bonega kaj « multe uzata » lingvo ! »

A.- Kiel vi konstatas, al persono, kiu ne konas la tiaman klimaton, tiu teksto ŝajnas tute afabla. Sed renversu la situacion ! Kaj vi tuj komprenos ĝin. Post la ido-krizo en kelkaj urboj la esperanta grupo malaperis dum kelkaj jaroj profite al la idista. Imagu la situacion de Zamenhof, se tiam li estus ricevinta oferon fariĝi honora membro de tiu idista grupo, kiu festas la enterigon de la esperanta societo !

Cl.- Estas speco de nigra humuro, kiun la malfeliĉa Schleyer multfoje devis elteni. Tiu homo, kiu ŝatis la honorojn kaj suferegis pro la malprogreso de sia inventaĵo, devis duoble pli ol aliulo ofendiĝi pro tiuj honorigoj venantaj de la esperantistaro.

A.- Dum kelkaj minutoj, kiuj restas al ni hodiaŭ, ni volas danki sinjoron M. C. Butler, en Kingston, Britio, akademiano.

Cl.- Tiun ĉi fojon temas pri nia Esperanta Akademio !

A.- Li respondas al unu el niaj informpetoj. Pasintan jaron en prelego dediĉita al la unua esperantista gazeto ni diris tion :

Cl.- *Johano Dietterle, la kompilinto de la Originala Verkaro de Zamenhof, menciis en rimarko, ke en 1919 nur du kompletaj kolektoj de la unua esperanta gazeto ankoraŭ ekzistis. Ilin tiam posedis Edgar de Wahl en Reval kaj Eugen Wüster en Berlin.*

A.- *Jam en la kvina jaro de la esperanta erao Zamenhof, tiam redaktoro de La Esperantisto, ne plu posedis kompletan kolekton de tiu gazeto.*

Cl.- *Ni ne konas la hodiaŭan situacion. Eble kolektantoj kapablis formi novajn kompletajn kolektojn. Almenaŭ dank'al la kompilado de Johano Dietterle ni posedas la ĉefajn artikolojn verkitajn de Zamenhof por La Esperantisto. »*

A.- Akademiano M. C. Butler, leginte la tekston de nia prelego en *Sennaciulo*, decembro 1967, sendis al la redaktorejo de la SAT-organo tiun ĉi interesan informon :

Cl.- *« En via gazeto de Dec. 67 oni demandas pri la kieo de plenaj kolektoj de LA ESPERANTISTO. En korespondado kun s-ro A. Holzhaus en Indiana, Usono, li skribis al mi jene : El mia granda korespondado en diversaj landoj mi konstatis ke plena kolekto de La Esperantisto estas en 1) Biblioteko de Brita Esperanto-Asocio ; 2) British Museum ; 3) Internacia Esperanto-Muzeo en Vieno. 4) ĉe E. Wüster. Plenaj kopioj estas ĉe L. Minnaja en Romo kaj s-ro Holzhaus en Columbus, Indiana, Usono. Mi povas aldoni ke la BEA-volumo estas aĉetita antaŭ multaj jaroj de William Bailey, kiu por ĝi pagis 25 pundojn al H. T. Bailey /neniu parenco), k. enhavas notojn faritajn de William Bailey. Tiun volumon lia edzino post lia morto donacis al BEA. Pastro Wannemakers (Nederlando) de IKUE ankaŭ havas mikrofilman kopion de la tuta volumo, kiun mi faris por li en Londono. »*

A.- Ni dankas al akademiano Butler pro tiu informo.

Cl.- Vi aŭdis prelegon el Svislando. Parolis Claude kaj Andrée Gacond. Ĝis reaŭdo !

-oOo-